

CATHERINE HOKIN

MĚLI ŠTĚSTÍ

Je odhodlaný přežít.
Kvůli sobě.
Ale hlavně kvůli ní.

MĚLI
ŠTĚSTÍ

Copyright © Catherine Hokin, 2019
First published in Great Britain in 2019 by Storyfire Ltd.
trading as Bookouture

*Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Ondřej Prokop, 2022
Cover © Laura Klynstra, 2022
© DOBROVSKÝ s.r.o., 2022

ISBN 978-80-277-2807-7 (pdf)

MĚLI
ŠTĚSTÍ

CATHERINE HOKIN

Pro Claire, Daniela a Roberta – mé tři mušketýry

CENTRÁLNÍ EVIDENCE VÁLEČNÝCH ZLOČINCŮ
A PODEZŘELÝCH OSOB (CROWCASS), Č. 15540 (SN)

1. **Název dokumentu:** Koncentrační tábor Sachsenhausen, Oberführer dr. Maximillian Eichel
2. **V období:** říjen 1942 – únor 1945
3. **Svěddek:** Izák Zeitelbaum, vězeň, barák č. 18, Koncentrační tábor Sachsenhausen
4. **Zaznamenal:** Felix Thalberg, úředník, CROWCASS
5. **Datum:** 12. 9. 1946
6. **Forma a obsah:** svědectví ohledně zdravotních úkonů vykonávaných na vězních ze strany výše zmíněného dr. Eichela

Poznámky:

1. Náš zdroj Izák Zeitelbaum, vězeň ze Sachsenhausenu, nebyl schopen své svědectví podepsat v důsledku zranění utrpěných během přesunu baráků č. 18 a 19 ze Sachsenhausenu do koncentračního tábora Ebensee v dubnu 1945 (viz dokument č. 15562 [EB]). Byla pořízena zvuková nahrávka.
2. Bylo zjištěno, že baráky č. 18 a 19 zmiňované v tomto svědectví byly centrem Operace Bernhard, v jejímž rámci docházelo v koncentračním táboře Sachsenhausen k výrobě padělků (viz dokument č. 15560 [SN]).

Já, Izák Zeitelbaum, činím pod přísahou následující výpověď: Do koncentračního tábora Sachsenhausen mě deportovali z berlínské čtvrti Mitte v říjnu 1942. Díky svým ryteckým dovednostem jsem se ocitl v baráku č. 18 a následně mi byl přidělen status *Žid: mimořádný vězeň*. Měsíc po příjezdu jsem dostal ušní infekci a přesunuli mě do baráku č. 1 nemocničního bloku. Kvůli zvláštnímu statusu mě umístili do izolace. Dál ve stejné chodbě se nacházel větší pokoj, jemuž ošetřovatelé říkali „Hračkářství doktora Nadela“. Při zmínce o té místnosti předváděli vpich injekční stříkačky. Podle nich jsem měl štěstí – jen pacienti z čísla osmnáct a devatenáct totiž dostávali správnou péči a měli záruku, že se vrátí zpět do tábora.

V říjnu 1944 jsem znovu onemocněl a vrátil jsem se na ošetřovnu. Všechny tři bloky byly přeplněné kvůli epidemii tyfu, takže jsem byl na pokoji i s vězni ze zbytku tábora. Měli zakázáno se mnou mluvit a během mého pobytu byla na místě stráž. Ošetřovatelé každé ráno vyhnali ostatní vězně z pryč. Pokud byli schopni samostatně ujít aspoň dvacet kroků, poslali je do Hračkářství. Během čtyř dní, které jsem tam strávil, přesunuli dvanáct mužů. Nevím, co se stalo s těmi ostatními. Jednou jsem zaslechl ošetřovatele mluvit o lékaři z Hračkářství jako o Eichelovi, ne Nadelovi. Tehdy mi došlo, že *Nadel* je přezdívka – jehla. Specialitou tohoto lékaře prý bylo testování látek podporujících výdrž (aby zjistil, jestli je můžou bezpečně užívat piloti Luftwaffe) a zkoumal také, jak nejrychleji různými přípravky zastavit činnost srdce. Nejraději používal injekce. Dr. Eichel na pokoj přišel jen jednou. Byl velmi vysoký, měl tmavě blond vlasy a působil přátelsky. Obcházel lůžka a sem tam s úsměvem poplácal pacienta po zádech. Když zjistil, že jsem z osmnáctky, už se ke mně nepřibližoval.

V listopadu 1944 jsem měl za úkol vytvořit padělky pasů a průkazů totožnosti pro několik důstojníků SS, včetně

dr. Eichela a jeho manželky. Vzpomínám si na její fotku. Byla velmi mladá a neobyčejně krásná. Na své italské dokumenty si dr. Eichel nechal napsat jméno *Ago* – italsky jehla. Ošetřovateli, který mi tento požadavek tlumočil, to připadalo nesmírně zábavné.

ČÁST PRVNÍ

Kapitola první

Říjen 1941, Berlín

Na Hardenbergplatzu bylo plno lidí, kteří proudili mezi ulicí a železniční stanicí Zoo a snažili se pro sebe získat trochu prostoru. Na návštěvníky kin a divadel s jejich hlučnými, okázale odvážnými hlasy bylo ještě brzy. Tyto postavy kráčely shrbeně a jejich tváře byly příliš nehybné na to, aby se kdy věnovaly něčemu tak zbytečnému, jako jsou fiktivní příběhy.

Felix se opíral o zeď polepenou plakáty s různými nařízeními a sledoval pohyb davu. Všichni byli duchem nepřítomní, byli součástí shonu a zároveň sami. Dospěchat na směnu, potácet se z ní, přemýšlet o stále delších frontách a stále prázdnějších obchodech. Mihnout se na schůzi Strany, aby člověk zapadl, sehnat jen tak tak dost peněz na povinnou národní sbírku, v domě se usmát na ty správné lidi a dát jim cigaretu. Vypadat loajálně a dávat si pozor. Felix tu rutinu znal – žil ji.

Zatřásl se zimou a zalitoval, že si nevzal šálu. Nebyla ještě ani půlka října, a ve vzduchu už poletoval štiplavý sníh. Minulý měsíc byli všichni jako posedlí mlékem a ptali se, kam se poděly všechny krávy. Tento měsíc zase šlo o uhlí, nebo spíš o jeho nedostatek.

„Možná bychom se měli přestěhovat, Arno. Našli bychom si něco menšího, lépe by se to vytápělo.“ Návrh jeho matky byl rozumný, jako vždycky. Měl se přidat, podpořit její nápad, navrhnout čtvrt, která by se jim mohla líbit, nebo kterou by si aspoň mohli dovolit, ale jeho otci se roztřásly ruce jako listí a správný okamžik byl tentam.

„Ale no tak, lásko moje. Určitě nikam odcházet nemusíme. Dál už se o tom nebudeme bavit.“ Polibek Arnovi, úsměv pro Felixe. Šeptaná omluva a zároveň odůvodnění. „Je to pochopitelné. On tu zahradu tak zbožňuje.“

Nikdo z nich nebyl připraven nahlas přiznat, že do zahrady už Arno vůbec nechodí.

Pořád po ní nebylo nikde ani stopy. Felix si dýchl do dlaní a zadupal svýma prochladlýma nohama. Podrážky měl prošoupané skoro až na patu. Třeba večer v obchodech uhlí bude, celý den se šušovalo o nové dodávce. I půl kýble by výrazně pomohlo. Felix si představil, jak by vypadal matčin pohled, kdyby jí mohl slíbit dostatek horké vody na vaření a na koupel, a rozhodl se, že ještě před přípravami na nálety vystojí frontu. Kdyby matce ušetřil aspoň trochu námahy, měl by stejnou radost, jako kdyby se mu podařilo sehnat uhlí.

Z nádraží se do stříbřitého odpoledne vyvalila další vlna. Většina lidí proplula okolo, aniž by zvedli zrak, ale někteří o Felixe párkrát pohledem zavadili. *Kdo má v téhle době čas se poflakovat? Nebo důvod?* Slyšel ty otázky tikat. Ještě chvílku tu takhle stůj a někdo do někoho drkne, někdo si něčeho všimne, někdo na něco velice jemně upozorní a pak

si donašeč odkráčí s čistým svědomím a pocitem spořádaného občana.

Felix se v davu snažil najít matčin zelený klobouk a znovu se podíval na hodinky. Půl čtvrté. Byl tu trochu brzy a ona měla malé zpoždění. Tak to bylo pokaždé, ale vždycky z toho byl nervózní. Jejich společná cesta domů, když jim párkrát týdně dobře vyšly směny, mu dávala pocit normalnosti, který by běžně žádný osmnáctiletý mladík potřebovat neměl.

Další pohled. Je čas najít si jiné místo. Felix si zvedl límec, aby se ochránil před mrazem, a začal se prodírat hemžením na náměstí. Poklepáním na kapsy zkontroloval, že má své doklady bezpečně u sebe. Takhle to teď dělali všichni. Stal se z toho podvědomý reflex podobný třeba kýchnutí. Znovu si povytáhl límec, aby měl odznak *Hitlerjugendu* trochu výše na klopu. Ať už ten červeno-bílý kosočtverec znamenal cokoliv, byla to výborná ochrana před zvědavými pohledy.

„Felixi! Promiň, že jsem přišla pozdě. Frau Clasen nás překvapila dvojčaty a její manžel plakal víc než ta novorozeňata.“

Konečně dorazila. Popadala dech a vítr se jí opíral do klobouku, který už tak nezvládal souboj s tolika kudrlinami. Povolil ramena, když se natahovala, aby ho objala.

„Dva malí, pořádně baculatí kluci. Není pochyb, kdo je táta. Ale byl velice vděčný, podívej.“ Ukázala na plnou síťovku. „Klobásy, brambory, cibule. Dneska žádné fronty. Aspoň ne kvůli večeri.“ Další velkorysý pacient jim pomáhá se zásobováním spíše.

Sama by to o sobě nikdy neřekla, ale Felix věděl, že Kerstin Thalberg je v berlínské nemocnici Charité jednou z nejoblíbenějších porodních asistentek. Její rodina díky tomu jedla mnohem lépe.

„Výborně.“ Vzal ji za ruku a nasměroval je k širším ulicím, jež vedly od nádraží. „Pojďme to dneska vzít oklikou přes

Kurfürstendamm, abychom mohli obdivovat ty úžasné výlohy.“ Tomuto vtipu by se zasmály i zamračené tváře kolemjdoucích. Stav věhlasných obchodů v ulici Kurfürstendamm byl v Berlíně veřejným tajemstvím. Výlohy praskaly ve švech, ale obaly byly prázdné. Z oficiálních míst znělo, že jde o povzbuzení morálky, ale účelem bylo spíš oklamat zahraniční média.

„Jak chceš, tedy pokud při tom neumrzneš. V osmnácti už by sis šálu zapomínat nemusel.“

Zašklebil se, když mu Kerstin rozčepýřila vlasy, čímž spustila záchvat smíchu v houfu dívek z továrny, které zrovna měly pracovní pauzu, kouřily jednu cigaretu za druhou a pomrkvávaly na něj. Když ale Kerstin úsměv z tváře zmizel stejně rychle, jako se objevil, na pobavená děvčata už ani jeden z nich neměl pomyšlení.

„Ale nesmíme se moc loudat, Felixi. Nechci, aby byl otec sám, až bude zatmění. A kdyby byl nálet...“

Další ze stále se prodlužujícího seznamu nevyřčených obav. Kdyby byl nálet, vydal by se Arno do společného krytu ve sklepe? Kdyby se Felix s matkou nepřihlásili o svá tři místa, zařídil by domovní důvěrník Fischer, aby se Arno dostavil?

„Nálet nejspíš nebude. Od léta se skoro nebombardovalo.“ Kousla se do rtu. To nesnášel. „Ale pospíšíme si, slibuju.“

Pohladel ji po dlani a s rozpačitým pocitem z náhlé výměny rolí ji odvedl k rozzářeným výkladním skříním, které měly zanedlouho zmizet za nepropustnými roletami.

Kerstin se snažila hrát jejich oblíbenou hru. Smála se obarvené vodě ve flakoncích s voňavkami a pečlivě namalovaným kartonovým kabelkám, brzy ho ale zase tahala za ruku a znovu se kousala do rtu.

„Měli bychom si pospíšet, ještě před sebou máme kus cesty.“

Než stihl odpovědět, přes hluk v ulici k nim dolehl ostrý výkřik a v davu se objevila mezera.

Kerstin ztišila hlas. „Felixi, pojd' už, prosím.“

Další výkřik, tentokrát hrdelní a drásavý. Mezera v davu se rozšířila. Felix se přiblížil, snažil se najít lepší výhled. Dva příslušníci *Ordnungspolizei* v zelených uniformách stáli s obušky nad špinavou hromádkou starých hadrů. Nebyly to hadry, ale muž v záplatovaném kabátě, kterého povalili na silnici. Starý muž, soudě podle chuchvalce šedých vlasů vedle policistových bot. Padl další úder, Felix sebou škubl. Hromádka se zatřásla, ale nevydala žádný zvuk.

„Co udělal?“ Felix se začal prodírat proti proudu směrem k nim.

Kerstin ho chytila za loket tak bleskově a s takovým důrazem, až se vylekal. „Copak na tom záleží? Chovej se jako ostatní a nevíšmej si toho.“ Držela jej tak pevně, že když přidala do kroku, on musel také.

„Vždyť ho zabijí! Je starý. Za co by si propána mohl zasloužit takový trest?“

Jeden z policistů nohou otočil tělo na záda jako brouka. Odpověď byla přišitá na zašpiněném kabátě – hvězda, jejíž žluté hroty se zarávaly do bezvládného těla.

„To je ten důvod? To opravdu stačí tak málo, aby všichni oslepli?“

Promluvil moc nahlas. Lidé se začali otáčet, včetně dvou policistů, které už jejich snadná kořist omrzela.

„Jdeme.“ Nehty se mu zaryla do rukávu. Škubla s ním, pak ještě jednou a rázněji, když se snažil otočit, a nasměrovala ho zpět do davu. Šum za jejich zády ale napovídal, že Felix vzbudil nechtěnou pozornost. Toho se Kerstin obávala.

„Sem, rychle. Narovnej si kravatu. Nemluv.“ Za těžkým sklem ulice dočista zmizela, všechen povyk ztlumily hebké koberce s vysokým vlasem a jemné tóny piana. Café Kranzler. Oblíbené místo bohatých – v míru i za války. Felix se

sem často díval zvenčí, ale ani se mu nesnilo o tom, že by se dostal dovnitř.

„Co to děláš?“ Felix zíral na Kerstin s otevřenou pusou. Číšník, celý v bílém, vlasy samá pomáda, se začal přibližovat. „Lidé jako my tu nemají co dělat.“

„Přesně tak. Zrovna teď nepotřebujeme být jako my, musíme být jako oni.“ Jeho námitky odmítla pohledem a převzala kontrolu nad situací s takovým klidem, že Felixovi došlo, proč si vystrašené nastávající matky vždycky přejí mít u sebe Frau Thalberg. Kerstin nasadila úsměv, Felix také.

Vrchní se téměř neznatelně uklonil a držel si značný odstup. Kerstin vypnula hrud', usmála se ještě vlídněji a ignorovala pohrdavý pohled. Úsměv držela, i když je číšník příliš strojenými gesty hnal kolem stolů plných stříbra a svastik připnutých na pravou kožesinu, nikoliv na roztřepenou bavlnu. Nehnula ani brvou, když je usadil ke stolu, který byl nepříjemně blízko kuchyně, ani když jim jídelní lístky podal jako Bibli bezvěrcům. Dokud se neotočil zády, byl její výraz dokonalý, pak ale maska popraskala tak rychle, že Felix musel matku přes stůl popadnout za obě ruce, aby se pod něj nesvezla.

„Nalej mi trochu vody.“ Vypila celou sklenici a hned si řekla o další. „Věděla jsem, že nás musí pustit dovnitř. Jsme sice trochu ošoupaní, ale očividně jsme slušní lidé, ne jako ti holomci venku. Ti by si sem netroufli. Díkybohu, že jsi nenaštal někoho z SS nebo gestapa, ty by tu uvítali s otevřenou náručí. Narovнала si klobouk a začala se přehrabovat v kabelce. „Co sis myslel? Proč jsi musel ztropit takový povyk? Je to přece tak jednoduché – ať se děje cokoliv, nezastavuj se, nedívej se, nevyptávej se. Už jsi to slyšel tolikrát.“

„Vypadal jako otec.“ Felix to nechtěl říct. Bylo mu líto, že matce ihned vytryskly slzy. Bylo mu líto, že je zatáhl do podniku, do kterého se nehodí ani svým oblečením, natož obsahem

peněženky nebo počtem přidělových kuponů. Do podniku plného lidí, kterými opovrhoval a kterých se stejnou měrou zároveň děsil. Ještě víc ho trápilo, že nijak nepomohl tomu starému pánovi a že se všichni ostatní zachovali stejně. „Omlouvám se. Je mi to strašně líto.“

Kerstin přikývla. Když konečně našla omšelou kosmetickou taštičku, ve které nemohlo být nic jiného než vylámaný hřeb a zbytek rtěnky, zvedla se od stolu. „Já vím, nic si z toho nedělej. Najdi nám něco, co nás nezruinuje, já se jdu trochu upravit.“ Taštičku zastrčila do kapsy a před kolemjdoucí číšnicí znovu nasadila úsměv.

Felix otevřel jídelníček a hned jej zase zavřel. Dva šálky kávové náhražky. Ať už byla nabídka jakákoliv, nic jiného si dovolit nemohli. Sledoval, jak se matka sebevědomě pohybuje prostorem. *Vždycky dokáže dokonale zapadnout, ať je kdekoliv.*

„Ze všech situací vede cesta, Felixi. Jen ji musíš najít.“ Seděla vedle něj na posteli a hladila ho po vlasech. Bylo to před šesti lety. Slova, kterým nerozuměl, mu změnila svět. Před třemi lety se otec vrátil z univerzity, byl bez práce, bílý jako stěna a týden nevylezl z postele. „Může ti to připadat matoucí nebo děsivé, ale všemu budeme čelit společně, jako rodina. Vždycky je tu naděje.“ Zamyslel se, jestli těm slovům matka stále věří.

Servírka se přiblížila. Chodila s lehkostí tanečnice a její krk se podobal labutímu. Felix sáhl na ubrousek vedle talíře. Látky byla složená tak napevno, že držela jako kus kartonu. Bez myšlení vytáhl krátkou tužku, kterou u sebe vždycky nosil. Několika tahy vystihl mandlový tvar očí a linii lícních kostí. Pár dalšími tahy zachytil protáhlou křivku krku a pramen vlasů splývající z volně staženého drdolu. Tu a tam trochu rozmazat a ústa hned vypadají jemněji, řasy nabudou na objemu.

„Co to děláš?“ Kerstin se vrátila dřív, než čekal. „To teď budu muset zaplatit i za prostírání!“

Ale číšnice se usmívala. Kresbu shrábla i s jídelníčky, a když se jí Felix snažil omluvit a objednat si nejlevnější položku na menu, jen zatřásla hlavou. Za chvíli se vrátila s plným podnosem, na jejich námitky nereagovala a stůl se dál plnil různými nápoji a dorty.

„Berte to jako poděkování za tu kresbu. Manželovi se bude líbit. Pořád mi píše a žádá mě o fotografii, ale kde na to mám vzít čas? Zákazníci jsou tu tak bohatí, že si pár dortů navíc na svém účtu ani nevšimnou. Dobrou chuť.“

Felixovy argumenty se v záplavě vůně úplně rozpustily. Káva. Skutečná pražená káva, žádná trpká a vysušená pachutí ječmene a žaludů. Vanilka, z níž voněly vzpomínky na horké letní dny a poutní atrakce, se snoubila s lehce štiplavou skořicí, jako by se Vánoce přesunuly doprostřed léta. Ukrojil si malý kousek dortu a nesměle ochutnal. Byl až hedvábně krémový. Žádný písek, žádné piliny, tady se nešetřilo. Sladká poleva se mu příjemně lepila na rty, drobečky se na jazyku měnily na máslo. *Rosoly nad běloučký tvaroh jemné, sirupy skořicově jemných tónů.* Už dávno do paměti vrytý verš nějakého anglického básníka, kterého mezitím na školách určitě zakázali. Tu vzpomínku cítil až hluboko v hrdle – vybavil si dětství, kdy se mohl z dortů radovat každý den a kdy léta chutnala po zmrzlíně.

„Já vím, Felixi, není to snadné. Vzpomínat.“ Teď naopak začal slzet on. Kerstin pokračovala: „Jsi tak hodný. Vůbec si nestěžuješ a vždycky děláš, co je potřeba.“

Rychle zamrkal a raději schoval obličej v hrnku s kávou, protože se nemohl spolehnout na vlastní hlas. Copak mohl něco dělat nebo říkat jinak? Stěžovat si nemá cenu. Měl větší štěstí než mnoho ostatních. To se snažil mít neustále na paměti. V současném nově rozvrženém světě se mu zavřely dveře univerzit a uměleckých škol, ale Kerstin požádala na pár místech o laskavost a sehnala mu práci v novinách. Byla

to nejnižší učňovská pozice v tiskařské dílně, ale aspoň se mohl něčemu přiučit a dostat trochu zapláceno. Práce mu šla od ruky. Všichni se shodli, že se rychle učí a má cit pro detail. Třeba v tom je budoucnost, pokud něco takového jako budoucnost ještě existuje. Samozřejmě, možná bude muset do války, ale v tomto ohledu rasové zákony nemluvily jasnou řečí. Snažil se nad tím nepřemýšlet, navíc Kerstin ani nikoho jiného se zeptat nemohl, aby zbytečně nepřitahoval pozornost. Do odvodu zbývaly ještě tři roky, s trochou štěstí by tou dobou už mohlo být po válce.

Hrnek se zatřásl a na ubrusu se objevily malé černé skvrny. Matka odložila hrnek stranou a chytila syna za dlaně, dokud se nepřestaly klepat, stejně jako to dělávala s jeho otcem.

„Vím, co tě to stojí. Jak na tebe tlačím, abys zapadl mezi ostatní.“

Nemáš ani tušení. Nikdo netuší. Felix hořce polkl. Jak to mohla vědět, když nikdy nic neřekl? A jak by mohl něco říct? Všechno dělala z lásky. Nikdy by si neodpustila, kdyby zjistila, jak moc se Felix trápí. Takže to tajil. Tajil to tak dobře, že si někdy připadal jako klubko nevyřčených slov. Ve všem ji poslouchal. Oblékal si uniformu *Hitlerjugend* a na přednáškách poslouchal, že lidé jako jeho otec nejsou lidé. Chodil na školení pro pomocníky Luftwaffe, učil se rozpoznávat letadla společně s hochy, kteří by Arna bez rozmyslu zmlátili a ještě by za to čekali chválu. S hochy, kteří by zmlátili i jeho, kdyby se odmítl přidat.

Mezi lidmi říkal co nejméně a po příchodu domů říkal jen to, co Kerstin potřebovala slyšet. Stal se z něj provazochodec, který balancuje mezi strachem promluvit a strachem zůstat zticha. Každé slovo musel pečlivě vážit. Proč by o tom měla vědět Kerstin? Rasové zákony se staly novou německou Biblí před šesti lety. Felixe a Arna rozřadily do kategorií, které pořá-

nebyl schopen pochopit, všem příručkám od Národně socialistické německé dělnické strany navzdory. Strana vykládala svou ideologii jako matematický příklad: to plus ono rovná se „dobrý“, tamto plus tohle rovná se „špatný“. Felix pozoroval čísla u rodokmenu a ilustrace vedle nich – kresby starých mužů jako nestvůr s orlími nosy a vypouklýma očima – a cítil s nimi asi stejné spojení jako s Marťany. Měl nálepku, to věděl bezpečně. Zato mu nebylo jasné, do jaké míry je ta nálepka viditelná. Kteří učitelé ji vidí? A kdo z jeho postupně se zužujícího okruhu přátel? Nevěděl, kdo to kontroluje ani jak moc na tom záleží. Nevěděl vůbec nic, a přitom se musel chovat, jako že všechno dává smysl.

Pohlédl do matčiných laskavých očí a vyplavilo se z něj šest let zmatení: „Jak může najednou být otec Žid, když nikdy předtím nebyl? Slaví Vánoce, zbožňuje je. Chodí do kostela, když přijedou prarodiče Müllerovi, nebo spíš chodil. Stal se luteránem, to si pamatuju, i když říkal, že náboženství je k ničemu. Jak může být Žid i luterán? I kdyby byl Žid, jak se to týká nás, mě? Proč na tom vůbec záleží?“

Matka položila vidličku a rozhlédla se. Nikdo neposlouchal, ale stejně šeptala. „Proč na tom záleží? Protože to tak řekla Strana. Jiná odpověď neexistuje. Rozhduj i o tom, kdo je Žid a kdo ne. Nemá to nic společného s chozením do kostela nebo se slavením svátků. Otec tvého otce byl Žid, stejně jako tři jeho prarodiče, což z něj podle Führerových nových zákonů dělá Žida. Je úplně jedno, kým skutečně je, jak se cítí nebo co dělá.“

Felix ten vzorec znal. Tolikrát o něm slyšel, viděl ho na plakátech po městě i v učebnách. Kouzelné číslo tři. V pohádkách plnilo přání, teď s sebou přineslo změnu rasy, která prosákla až k němu. Arno měl tři židovské prarodiče, a proto je Žid. Felix měl jen jednoho, čímž se zařadil do nové kategorie: *Mischling*. Míšenec.

Kerstin došlo, že už se nenají. Měl by přestat mluvit. Doposud pokaždé přestal, ale v této atmosféře, tak pohodlně odizolované od běžného života, se mu jazyk rozvázal.

„Proč jsi ho neopustila? Proč jsi ho neopustila, když se změnily zákony a vyhodili ho z univerzity? Spousta žen vdaných za Židy to tak udělala, pořád o tom slýchám. Proč ho neopustíš teď, když se celý den jen schovává a bojí se vlastního stínu? Pravidla se zpřísní, to sis musela všimnout. Za chvíli už budeš mít jen židovské příděly a nakupovat budeš jako poslední. Jak to budeme zvládat?“

Tvář se jí zkroutila, jako by ji uhodil. „Mutti, promiň, odpusť mi to. To jsem neměl říct. Neměl jsem se na to ptát. Udělal jsem chybu.“

Pokud se zlobila, dokázala to dobře zakrýt. „Neudělal. Už nejси dítě a máš právo se ptát, na cokoli chceš. Já ale nemám odpovědi, které by ti to vysvětlily. Nedokážu už všechno zachránit.“ V obličeji vypadala ztrápeně, v hlase byla slyšet únava. Chtěl ji zastavit, ale stavidla se protrhla i v Kerstin.

„Tak jsem se snažila, Felixi. Snažila jsem se předstírat, že je všechno normální, snažila jsem se vychovávat tě jako dobrého Němce, abych tě ochránila. Nevěděla jsem, co jiného dělat, a stejně mám strach, že jsem selhala. Jsi pro ně *Mischling*. Co když to je to jediné, na čem bude záležet, i přes všechny mé snahy?“

To slovo nenáviděl, o to víc z jejích úst. *Mischling*. Existovalo vůbec před rokem 1935? Předtím než Strana vymyslela nové zákony a rozhodla se organizovat život podle umělých rasových pravidel, které nedávají smysl nikomu kromě nich? Jeden židovský prarodič, dva, tři. Plnokrevný Žid, míšenec prvního, nebo druhého stupně – tak kategorizovali jeho. Je jedno, kým jsi byl dřív, teď jsi Žid a nezáleží na tom, do jaké kategorie spadáš. Jsi jiný, podléháš zákonu. Stačí mít moc nesprávné krve a jsi postradatelný.

Kerstin stále hovořila, v hlase byl slyšet nářek. Když viděl, že jeho neochvějná matka má na krajíčku takhle na veřejnosti, ihned zalitoval toho, že s tím začal.

„... přidat se k *Jungvolk* a *Hitlerjugend*, stát se pomocníkem letectva jako *Flakhelfer*. Cokoliv bylo potřeba, abys mohl zůstat ve škole, abys našel práci, abys zapadl a byl v bezpečí. Myslela jsem, že je to tak nejlepší a že jsme našli tu správnou cestu. Pamatuješ? Ze všech situací vede cesta, jen ji musíš najít.“

Přikývl, chytil ji za ruku a modlil se, aby slzy zadržela a nevyvedla jeho svět ještě víc z rovnováhy.

„Proboha, prosím, snažila jsem se tě dotlačit na bezpečnou cestu. Ale otce opustit nemůžu. Nejenže je to špatné, je to i nemožné. Miluju ho. Cokoliv se může změnit, ale tohle ne.“ Konečně se usmála, i když jen slabě. „A změnit to nedokáže ani Herr Hitler.“

Ale to víš, že dokáže. Stiskl jí ruku. Byl rád, že se matka dívá dolů, protože její úsměv nedokázal opřevzat. Kerstin si mohla věřit, že má dost sil na to, aby udržela jejich svět v rovnováze, ale Felix věděl, jak snadno se všechno může zhroutit. Každé setkání *Hitlerjugend* začínalo seznamem nových čtvrtí, jež se měly stát terčem. Viděl, jak se stále množí počty sebevražd a „přesídlení“ – tomu slovu sice nerozuměl, ale neměl z něj dobrý pocit. Každý z těch přesídlených lidí tu měl někoho, komu na něm záleželo. I tak se najednou ocitli úplně mimo svůj život a stalo se to stejně snadno, jako když dítě zlomí větvíčku. Zahleděl se na její bledou tvář a dál mlčel.

„Musíme odejít, Felixi. Tohle počká.“ Kerstin utrhlá kousek papíru z jednoho dárku od Herr Clasena a zabalila do něj poslední kousek dortu, jako by balila jedno ze svých novorozeňat. Pomalu se postavila. Vypadala ztraceně.

„Taky ho mám rád, Mutti.“ Nevěděl, jak pokračovat. Jeho slova už nic neodmaže a kouzlo kavárny už se nevrátí.

„Já vím. Teď potřebuje, abychom se vrátili a postarali se o něj. Nezáleží na tom, co jsme udělali správně a co špatně, hlavně ale nezapomeň, že nás otec oba potřebuje.“

Důrazněji už by ho Kerstin nepokárala, cítil, jak mu z toho naskakuje husí kůže.

„Nevěřím těm žvástům, které do nás tlačí na setkáních. Slibuju, že bych nikdy neřekl ani neudělal nic, co by mu ublížilo.“

Nabídl jí rámě, a když se vydali z už zatemněného podniku do tajemného šera ulice, položila mu hlavu na rameno.

„Jsi dobrý člověk, Felixi. I když je všechno naruby, o tomhle jsem nikdy nepochybovala.“

Zatemněný Berlín. Úplně jiné město než během dne. Pouliční lampy jsou buď zhasnuté, nebo svítí jen vodově modrým světlem. Temnota je tak hustá, že se lepí na kůži, rázný krok promění v pomalé belhání a jakékoliv nutkání promluvit zadusí. Ve dveřích se na chvíli zastavili se zamhouřenýma očima, aby si zvykli na své nové orientační body. Lidé a budovy zmizely. Osobu teď značila zapálená cigareta a její trajektorie mezi dlaní a ústy. Auto šlo poznat podle miniaturního žlutého obdélníku. Ze ženy, která kráčela naproti, se stal jen odlesk připnutého reflexního odznáčku. Tečky a čárky zvýrazněné fosforeskující morseovkou napovídaly, kde končí chodník a kde začíná vozovka. Paprsky světla, červené a nažloutlé, modré a bílé, se vždycky jen rychle mihly a zase zmizely. Z pevných předmětů zbyly obrysy. Na zatemňování si všichni stěžovali. Kromě Felixe – v té jednoduchosti viděl zvláštní krásu.

Pokračovali teď pomaleji, sem tam zakopli a párkrát odbočili do špatné ulice. Namísto svižné dvacetiminutové procházky z kavárny do bytu ve Wilmersdorfu se domů šourali celou hodinu. Když se dostali ke dveřím, Kerstin se tráslы ruce a nešlo jí odemknout.

„Frau Thalberg a mladý Felix. Dobrý večer. Dneska nějak ponocujete.“ *Blockwart* Fischer, domovní důvěrník, číhal na schodech s ušima nastraženými jako dobrman. V ruce třímál připravený notes. Vypnul hruď, aby svastiku na klopě nešlo přehlédnout ani v přitmě.

„Zaskočilo nás zatemnění, Herr Fischer, a nabrali jsme zpoždění. Není potřeba si s tím dělat starosti.“ Řekla to mnohem uctivěji, než by to dokázal Felix, ale i tak jim jeho ruka zahradila cestu.

„Ale právě to mám v popisu práce, Frau Thalberg. Dělán si starosti.“

Nemáte. Je to vaše státem posvěcená radost. Dostal jste razítka na špiclování. Felix zahlédl matčin pohled a zůstal zticha.

„Drahá dámo, s lítostí vám musím oznámit, že se vyskytl problém. Nemáte zatažené rolety. Jistě vám nemusím připomínat, že se jedná o přestupek.“

To už bylo moc. Fischerův samolibý úsměv, neupřímný tón a jemně nakloněná umaštěná hlava. Felix se napřímil.

„O přestupek se jedná, jen pokud se svítí. My nesvítíme. Do oken je vidět i z ulice a žádné světlo tam není. Ostatně – můžete se o tom se mnou jít přesvědčit před dům.“

Herr Fischer odpověděl se stejně uctivým pohledem jako měla předtím Kerstin. „Z vás by byl výborný právník, mladý muži. Pokud by vás tedy vzali na školu. Pojdme se dohodnout, že k přestupku nedošlo, ale nazvěme to nedopatřením, které jsem se jen snažil napravit, což je moje povinnost. Klepal jsem na dveře, několikrát. Manžel je pryč? To se mi zdá nepravděpodobné, když ho téměř nevidám vycházet. Popravdě, přemítal jsem, zda není něco v nepořádku.“

Kerstin znovu vzala Felixe za ruku, tentokrát ale chtěla zachytet jeho pěst. „Opravdu? To je od vás neskutečně milé. Herr Fischer, manžel skutečně pryč není, jak jistě víte. Od té doby,

co jste společně se svými druhy začali lidi značkovat jako dobytek, se veškerá radost z procházek poněkud vytratila. Ale jak jste sám řekl – už je pozdě. Pobavil jste se, ale k přestupku nedošlo, na tom jsme se shodli, takže nás prosím nechte projít.“

Felix se zasmál, nedokázal se tomu ubránit. Pobavila ho jak matčina elegantně odměřená drzost, tak Fischerova spadlá brada.

„Jednou mi to za tu drzost vrátí.“ Cestou po schodech se jí zase trásl ruce.

„No a co? Máš nad ním navrch. Byla jsi skvělá. Otec bude...“ Felix se zasekl. *Co bude?* Pyšný ne, rozhodně ne teď. Vystrašený? Zticha?

„Čekat, Felixi. Bude čekat.“

Přikývl. To je ta správná a nejvíc uklidňující možnost.

Arno seděl, jako vždycky, s rukama na klíně a zíral do prázdna. Felix stál ve studené chodbě a sledoval Kerstin poletovat po pokoji. Zatáhnout závěsy, rozsvítit Arnovi lampičku, otevřít jeho knihu na stránce, na níž už byl týden zaseklý. Z každého pohybu číselá láska. Vyzařovala z Kerstin a odrážela se od Arna, který ji pozoroval a pak v očekávání polibku oči zavřel.

Jak jsem tohle mohl zpochybňovat? Felix je nechtěl rušit a stá-le se držel v chodbě u podobizny Führera, kterou měli vyvěšenou kvůli případným návštěvám. Takhle to není v pořádku. Jeho zábavný, inteligentní otec se kousek po kousku vytrácel. Bez práce, bez přátel. Dokonce i jeho jméno prošlo změnou, aby zapadlo do zvrácené nové reality. *Arno Israel Thalberg: Žid.*

Když Felix viděl Arnovy doklady a zeptal se na nové jméno, Kerstin ho odbyla. „Je to dané zákonem. Sára pro Židovky a Israel pro Židy. Je to jen jméno, nic víc. Nemá cenu se tím trápit.“

Jestli to nemá cenu, proč kvůli tomu otec plakal? Felix nic neřekl a matčinu odpověď přihodil na rostoucí hromadu nejistoty.

Zanořil se do kabátů na věšáku, jako když si dítě hraje na schovávanou. Z Arnova kabátu byla cítit zatuchlina, neměl ho na sobě už pořádně dlouho. Felix promnul tlustý tvíd mezi prsty. Arno už se nechodil loudat po zahradě – dostal se vůbec někdy z domu? Dostane ho Kerstin o víkendech aspoň do parku, nebo to odmítá? Felix si to nepamatoval. Zkusil si v hlavě přehrát posledních pár týdnů a sevřel se mu žaludek. Jestli se dostal ven z bytu? Vždyť se pomalu ani nehnul ze svého křesla.

Felix sundal kabát z háčku, zoufale si přál udělat něco, čím by odčinil tu scénu, jíž ten den matku tak rozrušil. Přesvědčí Arna, aby šel na procházku. Jen pár kroků utichlou ulicí, nic víc. To jej zaručeně vytáhne z té podivně temné nálady. Budou si povídat, jako tehdy. Nebudou to žádné vážné diskuse – budou se bavit o knihách, to je snadné téma, popsal by mu, co se stalo v kavárně, řekne mu o dortech a o té kresbě. Trochu ho rozesměje, na to míval talent. Arno potřebuje jen trochu popostrčit, není přece nemocný. Felix z kabátu oklepal prach. V hlavě měl detailní plán, který nemohl selhat.

„Vati, mám nápad. Slibuju, že se ti bude líbit.“ S připraveným kabátem ale neudělal do obýváku ani krok a zastavil se. Zachoval se jako pitomec. Důkazem toho byly perfektní stehy na tlusté látce. Jak to, že mu nedošlo, co znamená poslední zákon, jež Strana zavedla? Najednou se mu vybavila vzpomínka. Bylo to před šesti týdny. Viděl Kerstin sedět v slzách u šití, prý se ošklivě píchla do prstu. Další vysvětlení, které nezpochybňoval, i když věděl, že je to nesmysl. Šest týdnů. Během té doby měl spoustu času všimnout si přívalu žlutých nášivek v celém městě, ale očividně to nebylo dost na to, aby si tu záplavu žluté spojil s otcovým prázdným pohledem.

Felix se podíval na kabát, který měl v náruči. Zkroucená hvězda na něm vypadala jako kus roztrhané vlajky. *Vypadal jako otec.* Udělal krok zpět.

Bylo pozdě. Otcův obličej zesmutněl.

„Odnes to, Felixi. Díky. Běž k sobě do pokoje. Nech to na mně.“ Mluvila se stejnou něžností, s jakou pak objala Arna.

Felix se odšoural do chodby, vrátil kabát na věšák a za zvuku otcova vzlykotu za sebou zavřel dveře pokoje. Celý den do sebe pasoval jako skládanka. Ten stařec na ulici, nezájem ostatních, rozzuřený *Blockwart* Fischer, Arnova samota. Váha všech těch nepochopitelných zákonů, jež udělaly z hvězd zbraně a vytvořily nový druh lidí, přestože to nebylo vůbec potřeba.

Felix si z klopy odepnul odznak *Hitlerjugend*. Prsty přešel přes jeho červeno-bílý smaltovaný povrch a ucítil vystouplý obrys svastiky. Sevřel jej pevně v pěsti a rozhlédl se po pokoji. Na židli ležela jeho modrá uniforma z oddílu *Flakhelfer*, na zemi se válela jeho vázanka *Hitlerjugend*. Slepě si hleděl svého, poslouchal matku na slovo a snažil se pochopit, kde je v tomto změněném světě jeho místo. Celou dobu to bylo jasné, černé na bílém. *Kerstin Sophie Thalberg, roz. Muller: Němka. Arno Israel Thalberg: Žid. Felix Gerhard Thalberg: Mischling.* Matka ho mohla mít za Němce. Mohla na něj navléct nespočet uniform. Všechno to byla jen práce na pěkné výloze. Felix Thalberg byl synem svého otce. Jednoho dne, který se nezastavitelně blížil, nebude záležet na ničem jiném.

Kapitola druhá

Listopad 1941, Berlín

Žlutá. Ta by tu působila pěkně vesele. Nebo ta modrá, co ji má ve svém pokoji Liesl. I bílá. Všechno, jen ne tuhle nudně upjatou růžovou pro malé holčičky. Inge se přiblížila k praskajícímu krbu a rozhlédla se po svém pokoji. Od doby, kdy jí bylo pět, se tu nic nezměnilo. Vlnící se volánky na přehozu. Panenky v naškrobených sukních na skříních. I ty šaty na vyhození, o nichž si matka dovolila tvrdit, že jsou jako nové. Každý rok tytéž zplihlé květované šaty s krajkovým límečkem, jen ve větší velikosti, jako by Inge byla matřjoška. Dětský pokoj, dětské oblečení. Na toaletním stolku nebyla žádná kosmetika. Chraň bůh, aby matka ve svém domě tolerovala něco, co tolik odporuje zásadám vlastenectví. Po pádu Francie zaplavily zemi kufry plné rtěnek, ale Greta Ackermann proti nim vystavěla neprolomitelnou barikádu. „Věrné Němky se nezakrývají cetkami a barvami. A slušní Němci to od nich neočekávají.“ Inge si občas říkala, k čemu vlastně tatínek má všechny ty peníze.

Jediný předmět v pokoji, který se hodil spíš pro osmnáctiletou dívku než pro osmiletou, byl parfém Arpege. Ten matka nezakázala jen kvůli tomu, že byl od Maxe. Inge se parfém moc nelíbil, těžká květinová vůně byla příliš výrazná, ale nosila jej i tak. Max si všiml, když ho na sobě neměla. Liesl navíc říkala, že Arpege nosí jen ti nejkultivovanější lidé.

Liesl, nejlepší kamarádka už od školky, toho napovídala dost, hlavně o Maxovi. „Je dokonalý, moje drahá, naprosto dokonalý. A ty lícní kosti!“ Inge rozesmálo, jakým způsobem to řekla – mezi prsty předstírala cigaretu, nadzvedla obočí a v hlase jí zněla Marlene Dietrich. „A ta pusa. Máš štěstí, Inge Ackermann.“

Mám? Odpověď Inge neznala ani před rokem, když vznikla dohoda o manželství, ani teď, pár týdnů před svatbou. Max Eichel, pro přesnost – již se bude muset Inge jako manželka vysoce postaveného důstojníka naučit – Oberführer dr. Max Eichel. Z rodinného přítele se stal snoubenec, skoro aniž by si to uvědomila. „Tak se to dělá,“ zaznělo od matky. Jejich otcové jsou staří přátelé a podnikatelé, jejich rodiny jsou stejně bohaté, oba působí ve Straně od úplného počátku. Max Eichel byl, jak matka často opakovala, velice příhodný nápadník. Taky to byl cizí člověk, ale to patrně nikoho kromě Inge nezajímalo. „Neblázni, znáte se odjakživa,“ odbyla ji matka.

Asi měla pravdu. Jejich okruhy se překrývaly už léta a určitě ho viděla mnohokrát. Pořádně se ale seznámili až na její čtrnácté narozeniny. Tehdy devětadvacetiletý lékař stoupal vzhůru strukturami SS a ve své černé uniformě působil příliš úchvatně na to, aby hovořil s nervózní náctiletou dívkou. Poté z Berlína zmizel. Otec Inge řekl, že Max přijal pracovní pozici na klinice v Rakousku. To místo bylo podle otce velice prestižní a Maxovi mělo ve Straně zajistit skvělé postavení.

Když bylo Inge šestnáct, vrátil se do Berlína, stal se častým hostem večeří, pikniků a rodinných oslav, na kterých za ní

pravidelně chodil. Konverzovali o vcelku zapomenutelných tématech. Připadal jí jako příjemný člověk a zdálo se, že ho její přítomnost baví. Pak proběhly trapně strojené námluvy pod ostrážitým dohledem rodiny a následovala elegantně formulovaná nabídka k sňatku před celou rodinou – jako z filmu. Liesl to zhodnotila jako *nadpozemsky romantický výjev*. Inge řekla ano. A není divu. Jak by mohla odmítnout, když rodiče už tleskali? Když skončily přípitky a dostala prsten, snažila se vyjádřit své pochyby, ale na váhání už nebyl čas. Nebyla si jistá, jestli na něj nějaký čas kdy byl.

„Je skoro dvakrát starší než já, tatínku. Mohl si přece vybrat. Proč by si bral mě?“

Její otec se usmál, pohladil ji po tváři a odmítl o tom debatovat. „Protože bude velmi důležitým mužem ve Straně, moje drahá, a k tomu je potřeba mít tu pravou manželku. Tou budeš právě ty, správná německá dívka z loajální rodiny. Jeho konexe pomůžou mému podnikání a bude o tebe dobře postaráno. Je to tak nejlepší pro nás pro všechny. Nezklam mě.“

O rok později už byly šaty skoro ušité, květiny objednané a Max pro ni, i přes svůj dokonalý šarm a krásu, stále představoval záhadu. Stejně jako všichni ostatní muži, kromě bratrů Erica a Günthera, kteří ale byli tak otravní, že je nepočítala.

„Jsi takové nevinátko. Proto máš takovou cenu,“ řekla Liesl, když se jí Inge svěřila, že její námluvy se odehrávaly na veřejnosti a v rozhovorech ostatních lidí a že z odměřených pusinek neměla šanci zjistit, jak božský doktor líbá. „Ale on žádné nevinátko není. Se svatební nocí budeš potřebovat trochu poradit.“

Pokojem prolétl polštář a vyprávění ukončil. Její historky zněly stejně nehorázně jako neuvěřitelně a bohatě stačilo vyslechnout si je jednou.

„Odteď bude spát výhradně doma, Karle. A tečka.“ Takto vynadala třesoucí se bledá Greta před čtyřmi lety svému manželovi, ještě než si stihl odložit kufřík a kabát. Na Inge se snesla bouře, jen proto, že se před matku postavila v nové uniformě BDM a zeptala se, proč jí bratr Eric namluvil, že M v názvu znamená „matrace“. „Má povinnost být součástí *Bund Deutscher Mädel*, to je mi jasné. Ať klidně chodí na sportovní akce, na kurzy domácích prací a na další podniky vhodné pro dobře vychovaná děvčata. Ale letní tábory? To nikdy. Když byla mladá, nebyl to problém, ale ve čtrnácti tomu musíme učinit přítrž. Dívky tam nejsou v bezpečí, stává se z nich kořist a navzdýcky je to poskvrní. Viděl jsi, co se vyklubalo z Liesl. A *Reichsarbeitsdienst* už vůbec ne. Peníze máš, takže vyplat, koho bude třeba, nebo jí – a to by bylo ještě lepší – sezeň manžela. Inge je spořádané děvče, tvrdě jsem na tom pracovala. Svojí vlasti nejlépe poslouží jako manželka.“

Greta si dupla a Inge měla rázem naplánovaný celý život, včetně cesty k Maxovi.

Inge občas záviděla svým bratrům. V armádě sice čelí nebezpečí, ale mají aspoň trochu svobody. Ani Führer, který jí jednou pohladil copánky a nazval ji „krásným děvčátkem“, když mu podala kytici protěží, nemohl být tak přísný jako Greta Ackermann.

Inge zírala na všechny ty panenky a volánky okolo sebe a pomyslela si, že manželství by vlastně mohlo být příjemné. Kdyby bydlela s Maxem, mohla by si koupit oblečení přiměřené svému věku a pokoj by si mohla nechat vymalovat libovolnou barvou.

„Fräulein Ackermann?“ Tak nesmělé zaklepání Inge znechutilo. „Přijela pro vás Fräulein Hüber.“ Byla to Hana. Jen prostrčila hlavu dveřmi jako želva. Ta nervózní nová služka byla tak hubená, že to Inge skoro uráželo. Copak nevěděla, že

slušné Němky mají pořádně jíst? Ženám vyhublým jako kostry se rodí nezdravé děti – a to nikdo nechce.

„Zabal mi ty nové šaty a ty modré boty s řemínky. A ať nevyhasne krb. Nechci, aby tu mrzlo, až se vrátím.“ Zamračila se? Matka měla pravdu. Za války se kvalitní služebnictvo shání jen těžko.

Inge nechala služku napospas svým zpřeházeným šatům a vyrazila po zatočeném schodišti dolů za Liesl. Nikde nikdo.

„Tady jsem, Inge. Necourej se.“ Chytila ji. Inge se ploužila po mramorové podlaze a se zaťatými zuby se připravovala na přednášku. „Já čekám.“ Inge seděla na pohovce čalouněné citronově žlutým brokátem, jako by měl polstrování z betonu. „Narovnej se, Inge. Hlavu drž rovně. Proč se vždycky hrbíš jako zrůda?“

Liesl, která si v křesle spokojeně hověla s trochu netaktně zkříženými nohama, naprosto dokonale napodobila Gretin nespokojený výraz. Inge svůj smích změnila na zakašlání příliš pozdě a zapadla hluboko do svého křesla. Když Gretino obočí vystřelilo směrem vzhůru, ihned se narovнала. Liesl byla nemožná. Její chování a způsob oblékání se ani zdaleka nepřibližovaly Gretiným měřítkům. Inge četla matce myšlenky. Lieslin černý baret šikovně lemující její zářivě blondátou ofinu by byl *frivolní*. Temně rudý kabátek, který si v zimním Berlíně mohla dovolit riskovat jen slečna s vlastním řidičem, by se Gretě zdál příliš *narcistický*. A lesklé rty a zvýrazněné obočí už by byly *zcela za hranou*. Inge spolkla úsměšek a soustředila se. Čím pozornější bude, tím rychleji to skončí.

„Tohoto plesu by ses neměla účastnit, Inge, mé názory znáš. Mladé zasnoubené ženy nemají právo socializovat se bez přítomnosti snoubence nebo rodičů. Tvůj otec je ale příliš shovívavý a na mé námitky nebral zřetel. To však neznamená, že si můžeš dělat, co se ti zlíbí. Žádný alkohol. Co se tance týče,

předpokládám, že na místě budou jen džentlmeni s vybranými mravy a také gardedámy.“ Greta se otočila k Liesl, která nasadila sladoučký úsměv.

„Jsem přesvědčená, že všechno proběhne přesně dle vašich přání, Frau Ackermann.“

Inge odmítla podívat se jí do očí.

„Dobrá. S každým tanečníkem maximálně jeden tanec, a to na vzdálenost délky paže. Nezůstávejte do konce. I ti nejlepší mládenci někdy můžou pod vlivem tropit hlouposti. U Liesl budete nejpozději v půl dvanácté, návrat zpět domů je v deset hodin ráno.“ Zastavila se, ale Inge věděla, že to ještě není všechno. „Stále nedokážu pochopit, proč chceš přespávat někde jinde. K hotelu je to odsud jen půl hodiny jízdy. Bez problémů za tebou můžeme poslat svého řidiče, pokud by Fräulein Hüber měla dovoleno zůstat déle, než by se mi zdálo moudré.“

Inge si neskutečně přála, aby Liesl tu urážku ignorovala. Musejí být opatrné, jinak bude celý večer v ohrožení. Dveře se ale naštěstí rozletěly, ještě než stihla říct opatrné „ale vždyt...“. Zachránil je otcův návrat. Vyskočila a matčina nespokojeného povzdechu si nevšíkala. „Tatínku! Tady jsme, pojď sem za námi.“

Karl Ackermann nakráčel do místnosti a odehnal poletující služky, zatímco z něj padal sníh na hedvábný koberec. „*Schätzli*, ty jsi lék na mé unavené oči. Tatínek dneska pracoval až do strhání.“

Z teplých kožených rukavic vytáhl prsty růžové a baculaté jako klobásy. Inge se nemohla ubránit smíchu. Ať už v otcových fabrikách vyráběli cokoliv, tatínek si při tom rozhodně ruce nezašpinil.

Pusa na čelo pro Inge, letmý polibek na manželčinu líně podanou ruku. Pohled na Liesl, který trval o kousek déle, než by měl. „Tak jak se těšíte na večer?“

Greta ohrnula nos. „Zrovna jsem Inge vysvětlovala, že není třeba, aby přespávala u Liesl.“

Karl se nepatrně usmál. „Nesmysl.“ Setřásl ze sebe kabát. Služky, jež se zakymácela pod tou tíhou, si ani nevšiml. „Jak bychom mohli odmítnout pohostinnost Gruppenführera Hüb-bera, když ji tak vlídně nabídl nejdražší přítelkyni své dcery?“ Mávl prsty a manželka ztichla. „Váš otec velmi štědře pomáhá mému podnikání, Fräulein Hüber. Vyřídte mu prosím ode mě tisíceré díky.“

Karl pomalu zvedl Lieslinu upravenou ruku ke svým ústům a držel ji tam. Gretin obličej zaplavila rudá barva. Bylo ticho.

Inge přenesla váhu z nohy na nohu. Pokusila se usmát, ale odpověď jí byl jen rozzuřený pohled, který rozehnal všechny soucit. Není divu, že otec tak flirtuje, když je matka takový mrzout. I tak ale mohla Liesl ruku stáhnout trochu rychleji, nebo aspoň sklopit oči.

„Liesl, už bychom mohly vyrazit.“

Karl si odkašlal, Liesl se zahihňala, všichni se rozloučili, jen Greta neřekla ani slovo, když odcházely.

„Tvůj otec je naprosté zlatíčko. Matka by se měla víc starat o jeho pohodlí, nebo to udělá někdo jiný. Tyhle manželky od- dané vlasti, které nosí nudné šaty, nelíčí se a pyšnit se můžou tak maximálně medailemi za mateřství, nemají ani tušení, co jejich manželé skutečně chtějí. S Maxem na to musíš jít líp.“

Inge zavrtěla hlavou nad tím, co si zrovna vyslechla, i nad potutelným mrknutím. Věděla, že by Liesl měla promluvit do duše, protože pokaždé když byly s jejím otcem ve stejné míst- nosti, atmosféra zhoustla. Inge byla sice nevinátka, ale nebyla hloupá.

„No tak, *Schatzi*, nemrač se, nezlob se. Vždyť mě znáš. Ráda lidi pohoršuju. Ale nemyslím to špatně.“ Liesl chytila Inge za ruku a vystříhla svůj nejvíce okouzlující úsměv.

Co mohla Inge říct, aniž by jim pokazila večer? Navíc v mrznoucím vzduchu už vrčel motor vozu, jenž na ně čekal.

Inge přes stupátko naskočila do vyhrátého auta, které vonělo po doutnících. Dnešek si nenechá zkazit. Chumelit přestalo, takže boty jsou v bezpečí, bude se tančit. Možná trochu šampaňského. Liesl jí půjčí rtěnku, punčochy z pravého hedvábí a mnohem lepší šaty.

Řidič se rozjel směrem k bráně, jejich pohledy se potkaly ve zpětném zrcátku a pak mercedes zamířil do ulic Charlottenburgu, jež byly plné listí. V černém kabátě a naleštěné řidičské čepici mu to ohromně slušelo. Liesl se naklonila dopředu, začala si s ním povídat a chichotat se. Inge se opřela o jemnou kůži sedadla. Všechny myšlenky na svatbu a nedokonalosti své matky i kamarádky nechala zmizet v nablyštěné kráse mercedesu a uniformovaném úsměvu.

Rozlehlý trojposchodový dům Hüberových se podobal bydlišti Inge a jako obvykle se nacházel ve stavu elegantního nepořádku. Na každém podlaží žhnuly lustry, nařízenému zatemnění navzdory, na příjezdové cestě stála řada mercedesů, u nichž pokuřovali šoféři. Ze dveří otevřených dokořán, jako by bylo léto, byl slyšet smích a pronikavé hlasy.

„Skvělé načasování – zrovna jsou na odchodu. Budou se zajímat spíš o svoje plány než o naše.“ Jak Liesl vystupovala, otevřel se jí povolený kabát a odhalil zkrabacené šaty. Jejich řidič, který s Liesl flirtoval stejně ochotně jako ona s ním, se zastavil a upřel oči na pár centimetrů holé kůže nad punčochou.

Inge měla kabát pevně zavázaný. Ve vzduchu opět začaly krystalizovat jemné vločky sněhu, které dopadaly na prsty a tváře. Dívky se chytily za ruce a za jekotu vyběhly po schodech do sálu prozářeného jako za dne. Světlo je pohltilo. Zářilo z nížko pověšených lustrů, odráželo se od úzkých zrcadel, třpytilo

se na všudy přítomných stříbrných vázách. Chvilí jen stály, aniž by si jich kdokoliv všiml. Hosté se proháněli po šachovnicové podlaze, popíjeli brandy, a když se místností prohnal závan studeného větru, pobaveně kvíleli a začali se shánět po přehozech přes ramena. Přehřátý vzduch plný parfémů štípal Inge v nose. Aroma citrusů a pižma na obnažených ramenou se mísilo s vůní, jež proudila ze záplavy růží.

„Čerstvé kytky si mohla v zimě poručit jen matka. Kdoví kolik na to otec potřeboval skleníků, které by jinak byly plné užitečných věcí, třeba potravin.“

Lidem, kteří Liesl neznali, by to znělo jako výčitka, ale Inge ji znala. Hüberovi sice žili velice hektický život, jenž jim téměř nedovoľoval kontrolovat, čím se zrovna jejich dcera zabývá, ale pouto měli pevné, což jim Inge záviděla.

Jako na zavolanou. Zahlédla je Frau Hüber, zjevení v šifonu s motýlím vzorem, a prolétla k nim přes parket. „Jürgensi, drahoušku, dorazila děvčata!“ V oblaku Acqua di Parma se nejprve vrhla na Liesl, pak i na Inge a držela je za ramena. „No podívejme se na vás, krasavice. Liesl, ten kabát je naprosto perfektní, a Inge, tvoje kůže je jemnější než smetana. Kdyby mi tě tvoje matka vypůjčila, můj krejčí by s tebou udělal divy. Jedno odpoledne u Romatzkiho a byla by z tebe hvězda Berlína.“

Inge se začervenala, když si představila Gretinu znechucenou reakci. Nikdo si toho nevšiml.

„Měli jsme krásné posezení. Freddie nám namíchal sajdkáry, přesně jak je pijí v Paříži. I když, teď si nejsem jistá... Pijí je v Paříži i za okupace? Panečku, to jsou mi ale myšlenky. Znáte tu vlastně všechny?“

Pár neurčitých mávnutí rukou a představování bylo u konce – ne že by ho Inge potřebovala. Muži v oblecích a uniformách byli blízcí přátelé jejího otce a znala je od dětství. Friedrich Flick a Wilhelm Zanger vlastnili těch pár továren,

kteřé nepatřily otci (respektive tak o tom aspoň rád ůžertoval). Ministr Goebbels se svou chromou nohou, kteřý neustále mluvil a neměl ani kapku smyslu pro humor. Tyto obličeje znala, zato štíhlé dívky se stříbřitými koůešinovými límcí, jeůž měly omotané kolem šatů s holými zády, nepoznávala. Takové bezchybně uhlazené krásky tu Inge nečekala. Neměly téměř nic společného s ůženami, kteřé vídala na Vánoce a během májových oslav. Ty byly strohé a trochu děsivé jako Frau Goebbels, nebo měly vysoké atletické postavy, nosily dirndl a copy upravené do koruny – tak si Greta představovala dokonalost.

„Na těchto večířcích je vůůdycky tolik různých lidí. To určítě není nic pro tvoji matku.“ Frau Hüber se plynule pohybovala mezi dívkami a svými hosty, kteřé popoháněla k čekajícím vozům. „Ještě zbyla spousta jednohubek, kdybyste je chtěly. Nebo vám kuchař udělá něco k večeři, pokud tedy nemáte jiné plány. Vy jedete do Kaiserhofu na tu rozlučku s mladým Schäferem? To bude krásné. My budeme v Adlonu, určítě se to protáhne, tak nečekejte. Odveze vás Anders?“ Nekonečno dotazů a nezájem o odpovědi. Liesl několikrát poznamenala (občas i trochu smutně, což Inge překvapilo), ůže od okamůžiku, kdy ji naučila namíchat ucházející martini, se Christa Hüber ke svému jedináčkovi začala chovat spíš jako k sestře než k dceři. „Tak na shledanou všem, nebo přijedeme pozdě. Řídit ve tmě je hrozná otrava.“

Vzduchem se prohnaly pozdravy, zabouchly se všechny dveře a automobily se přes křupající šterk rozjely pryč. V domě najednou zavládlo ticho.

„Tak to by bylo. Před úsvitem se nevrátí.“ Liesl zněla neobvykle unaveně, než to ale Inge měla možnost okomentovat, vzpomatovala se. „Máš hlad? Ne? Dobře.“

I kdyby hlad měla, bylo by to jedno. Liesl už byla v půlce schodů.